

Tujski promet v Sloveniji v luči statistike

Naša vlada je končno pravilno spoznala, da je treba med druge statistične podatke unesti tudi gibanje tujkega prometa, ki že danes velja kot glavni gospodarski vir za sicer pasivne dele naše kraljevine. Misljena je s tem predvsem Dalmacija in rečeno velja v veliki meri že danes, še mnogo bolj, naravnost absolutno pa za bodočnost, ko bo naše celo primorje ali cela Slovenija en sam veliki tujski prometni teritorij, ne samo nekatera središča. To je pogled v bodočnost, danes pa že moremo z zadostnim ugotovitvami, da so tuji lani pustili v naši državi približno pol milijarde Din, in to samo v glavnih krajih, kjer je bilo mogoče po privatnih statistikah ugotoviti približno gibanje tujcev, ne da bi se šteli sem manjši kraji. Ta ogromna vsota je morala osumiti vsakogar in morda leži v tem vzrok, da bomo letos uradno dobili skoro popolnoma točne podatke, koliko in katerih tujcev je bilo letos v naši državi.

V Sloveniji smo imeli doslej vsako leto točne statistične podatke za glavna tujkoprometna središča, katere je zbirala naša »Zveza za tujski promet«, ki je letos z izredno naglico, že v prvih dneh oktobra imela zbrane podatke tudi za vse manjše kraje, v kakšnem obsegu so se gibal tuji od 1. jan. do 30. sept. letošnjega leta.

Mrtve številke lahko zgornjo pričajo in pregledujoč listo letošnjih podatkov, je treba ugotoviti dvojno izredno razveseljivih dejstev: prvič zelo visoke številke, ki je bilo z ozirom na stalno boljšanje razmer pri nas v ostalem pričakovati, in drugič, da opazimo med tujkoprometnimi kraji navedena imena, ki se v tej zvezi sicer običajno ne imenujejo. Številke sicer niso visoke, pričajo pa z gotovostjo, da želje, uganjanja in napovedovanja, ali bo enkrat naša ožja domovina kot rečeno.

en sam tujkoprometni teritorij

ne ostajajo samo pri praznih podmenah, ampak da se temu cilju postopoma približujemo.

Se ena zanimivost iz statistike, ki leži pred nami. Letos je prvič, da se tudi Ljubljano uvrsti v podobno statistiko, kar je tudi popolnoma pravilno, ker dasi ona ne tvori tujkoprom. centra v pravem smislu besede, je vendar mesto, katerega morajo pasirati skoro vsi tuji iz držav, ki nam dajejo najpomembnejši kontingent gostov, to so Nemčija, Češkoslovaška in Avstrija, kar nam z zgornjo točnostjo pričajo številke. Ljubljana torej v bodočnosti lahko nekaj pomeni tudi z ozirom na tujski promet: če jo že imenujemo jugoslovanski Salzburg, naj bo ta primera tudi v tem pogledu točna.

Preden pričemo citirati številke, je treba opozoriti, da vse te številke navajajo le one goste, ki so vsaj enkrat v kraju prenočili in torej ni mogoče ugotoviti vseh onih neštetihi pasantov. Zelo važno je, da poznamo poleg števila tujcev tudi število nočin, da moremo iz tega potem sklepati, po koliko časa so se pri nas gostje poprečno zadržali. To bo mogoče žal ugotoviti le pri nekaterih krajih, ki tudi v tem pogledu vodijo statistiko že več let.

Vštevši Ljubljano, dosega gibanje tujcev v Dravski banovini visoko številko 117.885 oseb v dobi od 1. januarja do 30. septembra letošnjega leta. Če od tega števila odjemamo poklicne trgovske potnike (11.394), ostane število gostov kljub temu še vedno zelo visoko.

soko. Ko bomo v naslednjem govorili o statistiki in glavnih turističnih centrih, izpostavimo namenoma Ljubljano, kateri velja končna beseda.

Pretežna večina tujcev pač še vedno obiskuje naša renomirana letovišča Bled, Rogaška Slatina, Kranjsko goro, Celje. Zanimivo je, da se okoli teh večjih letovišč začnejo razvijati manjši kraji, tako da imamo že neke vrste tujkoprometnih otokov, če mi je ta izraz dovoljen. Najboljša primera sta Bled in pa kranjskogorski kot. V okolici Bleda srečujemo mnogo tujcev v snažnih okoliških vaseh, Gorjah (ki imajo že svoj hotel), Zastipu, Lescah, Poljčah, Begunjah. Posebno Poljče in Begunje skupaj tvorijo že močno samostojno letovišče. Skoro še bolj kompakten tak »otok« je cela dolina Save od Dovjega s Mojskranjce preko Kr. gore pa do Planice.

Bled

Je letos s številom svojih gostov ponovno napredoval za skoro dva tisoč. Letos izkazuje 18.819 gostov napram lanskim 16.996, s 146.196 nočinami, tako, da je vsak tujec ostal v kraju povprečno 7 do 8 dni. Na prvem mestu so jugoslovanski gostje, zastopani s 6355 osebami (6460) številke v oklepaju s 6355 osebami (6460) številke v oklepaju, no med temi je tudi mnogo onih, ki gredo na Bled preko nedelje, pa so bili v ponedeljek že zopet pri svojem delu. Zato je razumljivo, da na Bledu v sezoni čuješ skoro le nemščino, saj je nemec iz Rajha in iz Avstrije skupno več kot pa Jugoslovani, katerim že sami rajhovi Nemci tesno sledijo s 5080 osebami (lani 4520; predl. 2782), kar najzgovorneje vriča, da interes za naše kraje stalno raste kljub močni konkurenci domače nemške tujkoprometne industrije. Tu je seveda močan argument tudi naša ugodna valuta, kar velja v večji ali manjši meri za vse, ki prihajajo v Jugoslavijo. Toda če pridejo radi ugodne valute prvič, bodo drugi prišli že radi krasote krajev, zato ta ugotovitev niti malo ne sme vplivati porazno na nas. Avstrijevec je bilo letos ponovno več kot pretekla leta: 3287 (2290) in enako je narastel dotok Čehoslovakov na 2480 (1974; 1810), dočim j. število Madžarov za malenkost nazadovalo od lanskih 776 na 611 letos. Gostje iz ostalega sveta so zastopani globoko pod navedenimi številkami, vendar pa je vredno omeniti, da prihaja vsako leto več Angležev in to iz najvišjih krogov, na Bled.

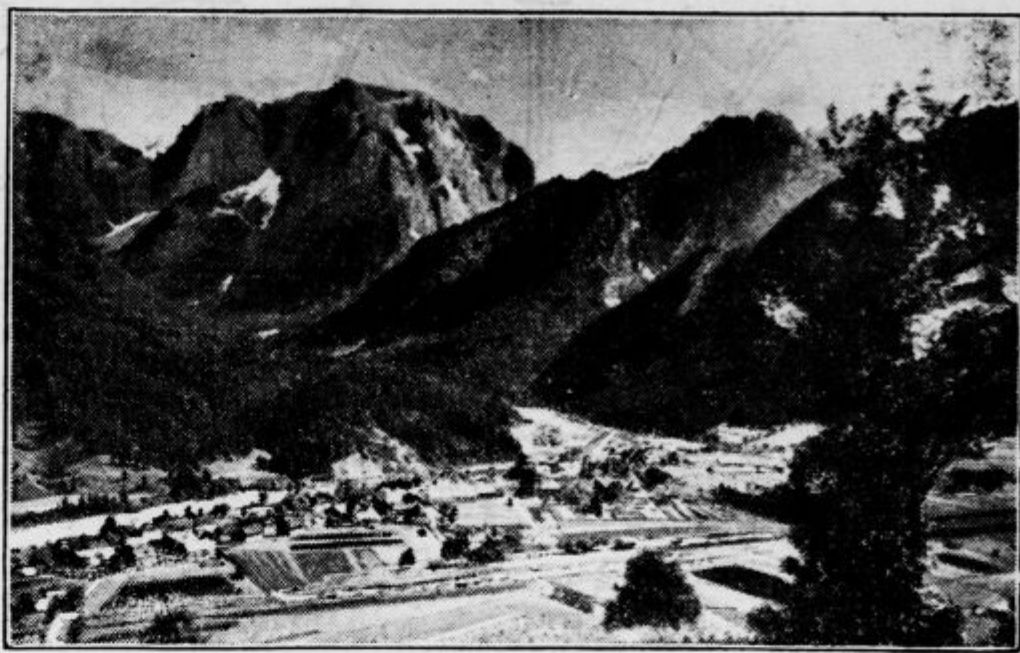
Bled je in za doledni čas tudi ostane naša najpreprežnejša letovišča, saj ima zdaj res že prvovrstne konforne hotele, ki se od leta do leta izpopolnjujejo in tudi za prihodnjo sezono se že marljivo zida in pravlja. Z zadovoljstvom lahko končno za beležimo rešitev dolgo perečega cestnega problema.

Bohinjska Bistrica

s številom gostov letos ni napredovala, pač pa z lanskim 1968 nazadovala na 1707, vendar je pa imela izredno veliko izletnikov: 53 zabavnih izletov se je udeležilo 2650 oseb, 2 poučnih pa 50. Boh. jezero je imelo približno enako število gostov.

Kranjska gora

je imela 3316 gostov (3274), med temi največ Jugoslovancev, celih 3000 (3012), drugi so zastopani zelo šibko. Brez dvoma bi lah-

Pogled na Kranjsko goro s Prisojnikom

ko pri Kr. gori beležili še dostojnejše številke, če bi bila letos zima nekoliko prijaznejša. Isto velja za Dovje s Mojskranjce, katera je kljub temu prvič prešla preko tisoč gostov na 1074 (705) brez mnogih izletov, ki so pod Triglav privedli 2100 oseb. Med stalnimi gosti tudi tu Jugoslovani na prvem mestu daleč pred ostalimi.

Izmed gorenjskih letovišč izkazuje razveseljivo sliko tudi Jezersko s 529 gosti in 8833 nočinami (!); to znači mnogo, da izlišnost tega kraja pridrži vsakega gosta povprečno 17 dni. Kamniti je še v razvoju in bolj izhodišče za ture kot pa samostojno letovišče. Vsaj za enkrat to še velja. Tujcev je imel letos 708.

Celje izkazuje gibanje tujcev v številu 12.407 oseb, med katerimi so seveda v prvi vrsti Jugoslovani z 10.115. Dosti pomembna številka so Avstriji, katerih je bilo 1453, Čehoslovakov je bilo 225, Nemcev 215, dočim je vseh ostalih mnogo pod to višino. Ima pa Celje vse pogoje za razvoj v resnično letovišče, kjer se bodo tuji v večjem številu ustavljali za dlje časa. Izmed tujcev, ki so posetili naša mesta, bi začudilo izredno visoko število 16.082 oseb, katere beleži Kočevje. Tu je razlaga podana v proslavi 600 letnice obstoja nemškega otoka, ki so jo Kočevjari praznovali letošnje poletje.

Rogaška Slatina

(Statistika je iz izjemoma do 15. sept.) je našo prvo zdravilišče, kot je Bled naše prvo letovišče. Statistika njenih gostov kaže, da v zadnjih letih število sploh ni napredovalo, nasprotno, letos kaže celo malenkostno nazadovanje s 7327 gosti napram lanskim 7533. Zal da manjkajo podatki o nočinah, ker potem bi si mogli ustvariti šele pravo sliko o napredku ali nazadovanju. Čvrsto sliko nam nudi Slatina Radenci s 617 osebami (611) z 8402 nočinami! Le za nekoliko spredaj je Laško z 769 gosti, ki pa je letos nekoliko nazadovalo (lani 885), glede nočin (6455) pa Radencev ne dosega. Mirna Dobrna izkazuje 750 gostov. Izmed štajerskih letovišč manjkajo podatki za Rimske Toplice, kar pa celotne slike ne more spreminjati, ker je število gostov skoro gotovo ostalo na višini preteklih sezon ali pa se vsaj ni izdatno zvišalo.

Pri pregledu statističnih podatkov izredno začuduje dosti izdatno število gostov, ki jih beleži sicer malo znani Čadež. 1118 oseb se je zbralo sicer skoro izključno iz Jugoslavije (1097) toda število nočin (5043) vriča, da so gostje še precej stalni. Kostanjevica kaže, da je trud za povzdigo njenega tujkega prometa že rodil sadove: posetilo jo je 284 oseb z 2660 nočinami. Za Dol. Toplice še ni podatkov vendar, po prejšnjih letih sodeč število gostov ni preseglo 600.

Vse to bi tvorilo približno sliko tujkega prometa, turizma v ožjem smislu. Če govorimo o tem v širšem smislu, moramo pa pritegniti sploh vse gibanje tujcev povsod tudi v krajih, kjer se pasanti ustavijo le za eno noč. Tu bi pa morali predvsem imeti še podatke iz Maribora. Ostane nam še, da premočimo sliko Ljubljane v tem pogledu.

Našo belo prestolico je od 1. januarja do 30. septembra posetilo 44.564 gostov, to tiskih, ki so tu prenočevali. 30.983 je bilo Jugoslovancev, drugih seveda izdatno manj. Glede Avstrijecev (4516), Čehoslovakov (1597), Nemcev 2683) velja, kar smo omenili v uvodu, da namreč Ljubljana tvori postojanko za vse one, ki potujejo na naša letovišča, to so zopet v prvi vrsti imenovane tri države. Da je v ljubljanski statistiki več Italijanov kot Čehoslovakov, te naše trditve ne omajava, ker so ti Italijani prišli le ali večina iz trgovskih ozirav, kar opiramo na dejstvo, da naša letovišča izkazujejo malen-

kostno, ne omembe vredno število italijanskih gostov.

S tem bi bila slika našega letošnjega tujkega prometa popolna in pač najsrčnejša želja vsakega našega človeka, je da bi nam vsako leto ta slika nudila še boljše, razveseljivejše rezultate.

S. P.

Sveti Lukež – repni pupež

Pusti jesenski dnevi so legli na deželo. Proso je ometo, ajda visi v kozolcih. Pokojne so mlade setve ječmena in pšenice.

Včeraj je prišel v deželo sveti Lukež, ki ima lep pridevek »repni pupež«. Zakaj ravno »pupež«, bo ugovarjal morda udeležni slovnica, zakaj ne pipež? Kako ste čudni! Če ni mogoče rimati pipeža na Lu-

Pa zavolj te vodé...

Prav slabe volje sem stal tisto jutro pred ogledalom in pulil s slabo britvijo dlake raz blede lice.

Človek je po svoji naturi k slabemu nagiben. Od sobote na nedeljo pa se prav posebno rad kaj ugane, da ni drugim ne njemu prav.

Potem je zjutraj seve vse narobe. Kosuljo najraje oblečeš narobe, preden najdeš ovratnik, premečeš ves predal, gumbov ni in še to in ono — nerodno je, z cno besedo!

Ce pa te, ko se znajdeš hud in nataknen na cesti, se kilavo pozdravi siv in pust dan, si pod Bogom velika sirota! Pa saj naaj je mnogo, ki te zadeve dokaj poznajo!

Hudo se mi je godilo tisto jutro in kaj veselo sem pozdravil prijatelja Antona, ki mu je šlo prav tako. Znaša sva se pod gostoljubno streho, kjer sta nama topla juha in časa pija vrnila moči in voljo do življenja. Ugodno je, če ima človek prijatelja v nezdod!

Pratika je kazala sv. Maksimilijana dan — sicer sem to vedel že deset dni prej — in sem zastopil gostoljubno streho ter počekal sodruha, da se napotim do svojega očeta tja na moravsko stran, mu roko stisnem in vsega dobrega voščim.

Pri Figovcu sem se vkrcal na avtobus. Ura je bila prava, zato smo skoro razpeli jadra in hajde!

Ker sem neke sorte nemirne in peripateticus, imam večkrat opravka s cestami. In vedno tako nanese, da je treba to in ono zabeležiti. Za blagor javnosti sem pa

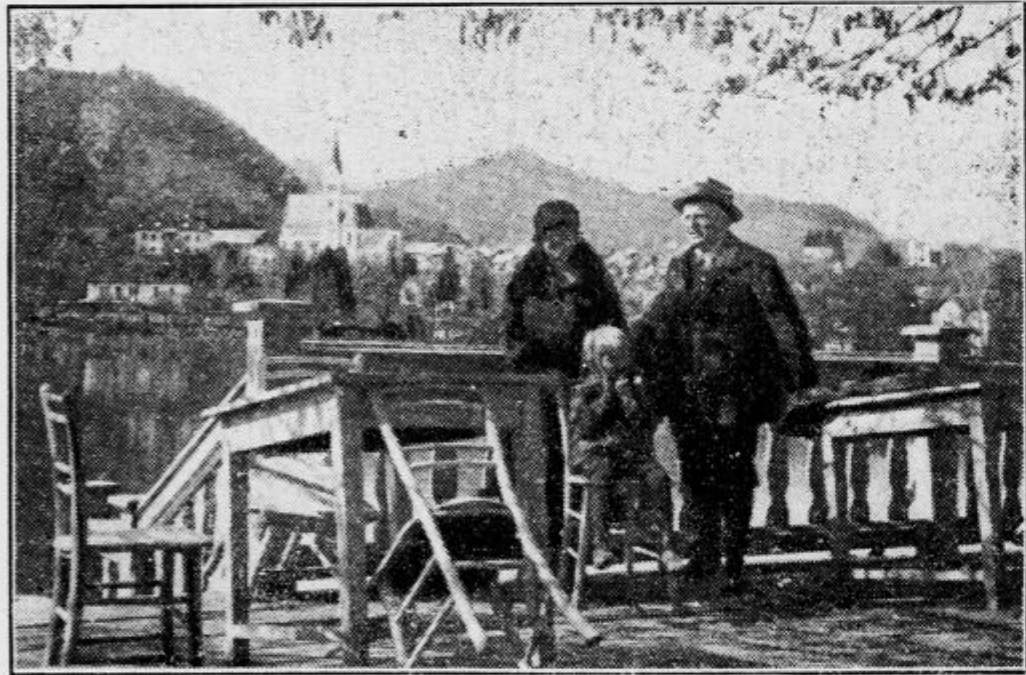
keža, rima naš kmet Lukeža na pupeža. Če potrebuje narod besedo, si jo pač po svoje napravi in se kar nič ne meni za slovnična pravila. Naš kmet je že tak, da včasih še gospodu župniku vsega ne verjame.

Obilna jesenska moča je zredila tolsto korenje in napihnila sočno repo. Kakor s težkimi mejniki zastavljene stojijo njive krmske pese. Vsi vozovi in vse ceste so polne sočne skuhe. Skuha je skupno ime za repo, korenje in peso. V križu vse zvezane od pipanja hodijo postarne ženske in so dekleta vsa zaripla od celodnevne sklanjanja. Zvedavo gleda požrešna svinja nad preko ograj na obilne vozove pred hlevi in zadovoljno gruli v spanju.

Vsa živa so dvorišča pozno v noč. Snje nabukle, blatne roke mencajo obrezači skuhe: »Po hribih ga že kažejo. Ne bo dolgo, da se oglasi nepotreben sneg tudi pri nas...« Tlesk obtrgavanja korenja je kakor glasna pohvala lepemu sadu. Noži se bliskajo v premilih rokah, ko vrtajo repino od belolice repe. Težke košare škripljejo na sključenih irotih nosačev. V kletah rastejo kupi skuhe pod strop in morajo bogate zaloge v zasipnice, ki jih je izkopal kmet globoko v zemljo. Da mu v zemlji ne gnije sadež njegovih njiv, je jame obložil s koruznico. Vmes pa je nataknil bodečega brinja, ki naj straši krtice in miši pred brezplacnimi pojedinami v dolgi zimi. Kakor grobovi nevernikov se bočijo z zemljo zakrite zasipnice po vrtovih in poljih.

Ko pospravi sveti Lukež skuho, bodo njive osamele. Dokler ne zapade sneg, se kmet ne loči od polja. Kar ni posejal njiv, jih z globoko praho obrne, da zima prerahla prst in ji vdahne moč rodovitnosti za nove pridele. Po travnikih kimaajo molzinice vse zatopljene v pašo in so prepuštile poskočne junice in zaletava teleta pastirjem. Nemarni pastirji pa pečejo krompir in kade cigarete. Kaj jim je mar živina, ki gre v škodo! Edina želja veže pastirje z živino: Bog daj nam kmalu svetega Martina, da se bo pasla križem vsa živina.

Janko Kač.

Jesen na Bledu

Boris Rihteršič: Pariz – Berlin

Brzovlak Pariz–Berlin je drvel proti Frankfurtu. Dva slepeča žarometa sta mu kazala pot in takt koles je spremljalo monotono udarjanje debelih deževnih kapelj ob okna vagonov.

Erich Braun je stal ob oknu in gledal v noč. Dolgočasil se je. Na zadnji postaji so izstopili vsi potniki in tako je ostal sam v oddelku. Hotel je spat, toda ni mogel. Premetaval se je nekaj časa po kanapeju, potem pa je spet vstal in stopil k oknu.

Iz samega dolgočasia je pogledal na uro, ki se je svetila v temi. Potem je zaspano priklinal. »Še deset minut do Frankfurtu. Tam čaka vlak skoraj četrt ure. Tam bom dobil prve izdaje jutranjnikov.«

Nenadoma pa je premolknil. Imel je občutek, da ni sam v oddelku. Naglo se je okrenil in zapazil v soju okna postavio, ki je pravkar odrinila vrata in se nanje naslonila. Gotovo ga je morala opaziti. Stopila je korak nazaj in hotelu oditi. On pa ji je zastavil pot in rekel z nasmeškom:

»Le naprej. Dovolj prostora je še.« Sam ni vedel, kako so mu prišle te besede na jezik. Prvi trenutek se mu je zdelo, da jih je izgovoril nekdo drugi, ne on.

Neznana oseba ni dala odgovora. Ostala je pri vratih in se ni ganila. Tedaj je Erich Braun odstrl senčnik svetilke in jo prižgal.

V njenem soju je zagledal mlado de-

kle, ki se je naslanjala ob vrata oddelka in ga radovedno opazovalo.

Čudno. Ni vedel, kaj bi rekel. Kaj išče neznanka ob tej pozni uri sama v tujem oddelku?

Ni utegnil premisliti. Zagonetna neznanka se je oglašila:

»Ali je kaj prostora v vašem oddelku? V mojem je vse polno, jaz bi pa rada spala...«

»Prostora dovolj,« je rekel skoraj nejevoljno. Razočaran je bil. Pričakoval je bogve kaj — zdaj pa pride dekle, ki išče prostora, kjer bi spalo.

Sedel je na svoje staro mesto pri oknu in ni rekel niti besedice.

Samo mimogrede je dekle kradoma pogledal. Bogme, je bilo zalo. Tako lepe postavice in oči že dolgo ni videl.

Sedla je blizu njega in položila glavo na naslon, ki je ločil oba sedeža. On pa je vzel iz žepa star dnevnik in jel reševati križanko.

Frankfurt! Skočil je na peron, kupil v okrepčevalnici skromen grigrizek in nove liste. Potem se je vrnil v vagon. Nekaj časa je prelistaval dnevnike, potem pa jih je ježno zagnal na tla, utrlil luč in zaspal.

Nenadoma pa je v polsnu začutil, da se nekaj poleg njega giblje. Potem je omahnilo v njegovo naročje. Predramil se je.

Majhna postajica je švignila mimo. Ob tem je stalo nekaj svetilk. Mimo gredle je njih soj ošinil oddelček. Erich je videl, kaj se je zgodilo. Neznanka glava je zdrknila z naslona v njegovo

naročje. Tista lepa glavič!

Lepa reč. Zdaj se vsati ne more, da bi prižgal luč. Tudi spati ne more in ne sme več. Žal mu je postalo, da je neznaniki dovolil priti v svoj oddelček.

Nemo je gledal pred se in kisel nasmešek mu je šinil na lice. Kaj bi rekla njegova zaročenka, če bi ga videla v takem položaju. Kar misliti si ne sme tega. To bi bilo krega in očitkov! In kaj bo reklo dekle samo, ko se prebudi!

Monotonno so tolkle kaplje dežja ob okno vagona. Krvave iskre so begale mimo. Obšla ga je bežna misel, da bi jih štel, ali da bi štel udarce koles ob tračnice, da bi delal karkoli, samo da bi pozabil, da leži v njegovem naročju mala lepa glavič, ki še ne sluti ne, kam je prišla.

Koliko bo imela let. Ni vedel, še slutiti ni mogel, saj jo je videl komaj mimogrede. Dvajset let? Manj. Dvajsetletna dekleta ne hodijo v tuje oddelke. Samo izprijenke. Ona pa ni, ne more biti. Glas, njen boječ glas mu je to povedal.

Zdaj sanja v njegovem naročju. Bogve kaj? Tisti trenutek bi bil dal vse, samo da bi to zvedel. Na koga misli.

Čutil je kako se čedalje bolj pogreza v sentimentalnost. Kako to, da se je vrnila k njemu, ki je mislil, da mu jo je življenje že zibilo iz srca, da mu je sploh zibilo srce? Da, sentimentalnost. Pozabil je bil že skoraj na njo.

Mimo je švignil vlak. Proti Franciji. S tem vlakom se je bil peljal takrat lani, ko je odšel od doma. In zdaj se vrača. Doma, na postaji, ga bodo čakali.

Mati in zaročenka. Kmalu se bodo morali odpraviti od doma. Daleč je na postajo. Zdaj so že vstale, Gerta je že pri njegovi materi in ji kuha zajuterk, da ne bi revica stara zamudila. In na njega misli. Kako jo bo objel in poljubil, ko jo zagleda. On pa se vozi v temnem vagonu sam s tujim dekletom in na njo še ne misli ne. Misli pa na dekle, ki spi v njegovem naročju in sanja.

Zadnjič mu je Gerta pisala, da misli zmeraj nanj. Odgovoril ji je, da še ni pogledal dekletu v obraz, kar je odšel od doma. In zdaj?

Čuj. Dekle govori v sanjah. Ali je res? Ali ga ne vara sluh? Ne, res govori.

Nagnil se je k njej, da je čutil lahni diih njenih ustn na svojem licu. Zdelo se mu je, da vidi njene ustnice, kako se premikajo in šepetajo nekaj, kar on ne sme slišati. Ko bi vendar čul. S kom govori v sanjah? Ali s svojim dragim.

»Dobro bodi!« Te besede je ujel. Torej on, možki. Nasmehnila se je in žal mu je postalo, da je prisluškoval. Podzavestno je dvignil roko in pobožal njene lase, ki so se ji vsipale izpod klobučka. Kakor da boža bitje, ki je daleč od njega, ki ga nikdar ne more doseči, se mu je zdelo — kakor da preživlja svet trenutek, ki ga še nobenemu smrtniku uživati ni bilo dano. V njegovem naročju spi dekle, še nikdar prej ga ni videl, ne ona njega. In dekle ima fanta — morda sedi v sosednjem oddelku in se ne upa priti k njej... Ne da bi vedela se je zatekla v njegovo naročje. Kakor bi slutila, da je dober, da ji ne

bo skrivil lasu.

Šel je še sebi z roko preko čela. Postalo ga je sram pred samim seboj. To naglo kretinjo je hotel zabrisati vse te misli, ki so mu blodile po glavi v teh trenutkih; zazdelo se mu je, da je grešil, da je izdal svojega dekleta — hladno razum mu je to velel — in vendar je bil v dno duše prepričan, da to ni res, da ne more biti res.

Zunaj je jel vstajati dan. V megli je gledal gole veje dreves, ki so nalik mrtvim okostenelim rokam segale proti njemu. Skoraj ga je postalo strah. Ali pa so morda segale po njej, ki je spala v njegovem naročju. Kakor da jo hoče ubraniti se je sklonil k njej. In potem se je še globlje sklonil k njej in jo poljubil na čelo, na ustnice. In v polmraku je videl nasmešek na njenem licu, komaj vidno rdečico in njene ustnice so vzdrhtele.

»Priden bodi!«

Zalostno se je nasmehnil. Kako mu je rekla? Njemu, ki ji je ukradel poljub, dva? Če bi slutila, da ni bil tisti, ki ga je klicala...

Na hodniku so se začuli koraki. Sprevednik. Naglo, kakor da ne bi smel nihče videti tega prizora, je dvignil njeno glavič. Odprla je oči in ga začudeno pogledala. Ni razumela, kaj se dogaja z njo. Šele čez nekaj časa je domela. Z naglo kretinjo se je vzvračala in rekla prosteže:

»Oprostite... Oprostite...«

»Kaj bi oproščal...« je rekel v zadregi. Obrnil se je k oknu in zastremel v rastoči dan.